

MIHAI SIN- THE TEMPTATION OF REDEMPTION

Elena Botezatu (Drug)

PhD. Student, "Transilvania" University of Braşov

Abstract: Political power and human daily life are the themes of the last novel written by Mihai Sin, it was published few days after the author's death. The book focuses on the boundaries between the communist regime and its perfidious and cynical manner to transform people. Even if the action is situated in the post-communist period, the characters seem to be people unable to define their lives, they do not know for sure who they are and what do they have to do.

The book turns out to be a mix between fiction and essays on harsh social themes. The author's attitude is sharp and his novel which does not lack aesthetic achievements, points out to be a complex work that provides us a challenging image of post-Decembrist Romanian society.

Keywords: reality, Evil, humanity, Romanian society, redemption;

Mihai Sin se numără printre prozatorii promoției '70, o generație de scriitori prinsă între două momente de vîrf ale literaturii române, generația '60 pare să le fi servit drept model și să le asigure anumite deschideri, în timp ce optzeciștii sunt cei care au continuat și au dus la alt nivel idei ce abia se lăsau întrezărite în proza mai vîrstnicilor lor colegi. Generație sau promoție de mijloc, promoția '70 cuprinde scriitori care au valorificat mica perioadă de deschidere permisă de regim și au scris literatură extrem de valoroasă în paginile căreia viața ocupă un loc privilegiat. Proza lui Mihai Sin este preocupată de realitatea imediată și e caracterizată de un ton incisiv care devine din ce în ce mai ușor de sesizat de la o proză la alta.

Începînd cu volumul *Quo vadis Domine* (vol I 1993, vol II 1996), scriitura așezată, tonalitatea calmă, paginile de introspecție care altă dată dezvăluiau reale crize ale omului claustrat și deformat de ordinea impusă societății în care e silit să trăiască, sunt copleșite de o proză în care firul epic se dezvoltă alert, romanul se dovedește a fi unul de factură conspirativă și spionaj iar Alex Ștefănescu îl judecă aspru numindu-l „Cartea roză a Securității” (2005:976) deoarece romanul prezintă o parte a Securității ca avînd un rol major în salvarea României din haosul și degringolada provocată de căderea regimului ceaușist. Chiar și așa, eu sunt de părere că impactul Securității, așa cum rezultă din roman, nu e „roz”, dimpotrivă, conștiința deformată, vulgaritatea și pofta de a-i manipula pe ceilalți, conduc la o falsă salvare, la o falsă izbăvire.

Pe măsură ce scrie, tonul prozatorului devine și mai aspru, și mai acut, atitudinea pe care o arborează amintindu-ne de înclinația spre morală care-și va găsi deplina expresie în prozele optzeciștilor. La puține zile după plecarea romancierului în lumea dreptilor, se publică *Ispita izbăvirii*, o carte puternic conectată la real, în care personajele aflate într-o continuă fugă amintesc de căutările înfrigurate ale fiecăruia dintre noi.

Dacă în *Quo vadis Domine* lumea se lăsa manipulată de Securitate, de brațele ei infinit de multe și periculos de alunecoase, în *Ispita izbăvirii* tonul devine mai tăios, mai aspru. Scăpată de chingile regimului totalitar, societatea românească rămîne atît de schilodită, încît ispita unei societăți libere și incapacitatea de a atinge acest ideal, provoacă o serie de suferințe care par a depăși în cruzime atrocitățile perioadei de-abia apuse.

Citatul din biblie căruia i se alătură poezia populară și fragmentele dintr-un manuscris al secolului XIX, impun tonul și grila de lectură ale volumului. *Ispita izbăvirii* e un roman legat ombilical de realitatea unei țări nevoite să-și resusciteze de fiecare dată ultimele

puteri pentru a rezista cursului istoriei, iar aceste ultime redute sunt oamenii simpli îmbătați de utopia că vor putea cândva atinge izbăvirea.

Dar ce să însemne această izbăvire?

Este posibilă o izbăvire într-o societate în care Răul pare să înflorească și mai triumfător de la o zi la alta? „Numai că Diavolul își face lucrarea neostenit, fără să-și piardă vreodată speranța în câștigarea unor noi ucenici. Și pe deasupra, cum se spune, are *fler*. Simte unde terenul e prielnic și poate să atace în voie, are și el psemne *fișe de cadre*, și în acest sens lucrează științific, nu-i cruță nici pe bebeluși, simte unde există deja gena și sămînța răului.”(Sin, 2014:133) Imaginea României postdecembriste este extrem de aspru criticată pe tot parcursul volumului. Scăpată de un mare rău, țara se lasă cuprinsă de brațele unui rău și mai mare. Noile generații nu scapă de o mentalitate contaminată de restricțiile regimului ce abia a apus: tinerii încearcă să plece în „străinătăți”, sunt dezinteresați de munca și sacrificiul părinților lor, nu par să-și amintească de valorile tradiționale și preferă alte orizonturi, judecându-și greșit patria ale cărei resurse nu le-au cunoscut cu adevărat niciodată. Beția libertății pare să fi cuprins în vertijul ei o întreagă societate care nu știe ce să aleagă și nu poate nimeri calea adevăratei *izbăviri*.

Romanul se deschide, parcă amintind de prozele realiste, cu o descriere a șoselelor din Germania și din America, Europa și America sunt puse față în față la fel cum personajele Gabrielei Adameșteanu, Traian Manu și soția sa, comparau Germania stalinistă cu România ceaușistă. Se observă că în America „idea de vecinătate e pur formală, nu mai conține nicio brumă de comunicare, de solidaritate umană, de apropiere în colectivitate.”(Sin, 2014:10) Legătura om-divinitate și impactul destinului sunt aspecte total abolite la o astfel de civilizație pentru care „așa a fost să fie” și așa „a fost dat” sunt expresii inexistente. Pe măsură ce drumul care duce spre Pennsylvania înaintează, cititorul înțelege că pătrunde într-o lume în care guvernează un nou sistem de reguli, legea pragmatismului fiind triumfătoare.

Vicențiu, ginerele său Mike și Ioana-numită Pinky merg către Pittsburg și doresc să ajungă în Glassport, unde îl vor întâlni pe George-„born in U.S.A.”, cel care le va arăta unde se află mormintele unchilor Sam și Rozeta Opriș. Mike e în America de când avea 18-19 ani, e tipic pentru românul care și-a luat lumea în cap, se află aici de 16-17 ani și pare să-și fi uitat originile, simțindu-se deja american. Discuțiile celor trei se rotesc în jurul încercărilor inutile de a desluși care e motorul și sistemul de reguli ce guvernează lumea prezentului care se lasă odată cu trecerea timpului din ce în ce mai golită de sens.

Discursul creat de Mihai Sin oscilează între a se situa în rîndul operelor de ficțiune sau în linia tratatelor de sociologie sau de politologie. Din când în când apar pagini în care sunt discutate probleme de interes general, tema condiției omului în lume nefiind niciodată abandonată. Dimpotrivă, ficțiunea și observațiile sociologice se împletesc și se completează reciproc.

Rozeta și unchiul Sam sunt rudele lui Vicențiu, cei care se aflau în America încă de când el era un copil. Aflat la maturitate, Vicențiu își amintește istoria mătușii Rozeta, fata tînă care a fost forțată de părinți să se căsătorească cu Sam din rațiuni pur practice: de „acolo”, din America, ea „i-ar fi putut ajuta pe cei mici, trimițînd pachete și , poate, mai tîrziu, i-ar fi putut trage după ea.”(Sin, 2014: 21-22) pentru micul Vicențiu, copilul rămas prea devreme fără tată, imaginea Rozetei amintea de ceva mitic, marcat de imposibilitatea „de a avea îmbrăcămîntea și încălțămîntea adecvate” (Sin, 2014:29), e impresionat de fotografiile pe care le primea familia de la Rozeta. Parcă ar fi venit dintr-o altă lume, un spațiu unde acuratețea, pantofii lustruiți, dunga pantalonilor, în fine, eleganța, erau lucruri firești. Pentru crudul copil, imaginea Americii e relevantă în manieră fotografică. Vicențiu nu e singurul din familie care consideră America o altă lume, mătușa pe care o numește „mama Maria” încearcă să restabilească legăturile cu un verișor aflat acolo, de la acesta primește cîteva lucruri și o fotografie cu cei doi fii ai săi. Noua fotografie e un nou motiv de fascinație pentru

copilul Vicențiu, imaginea celor doi băieți creează un contrast dureros cu imaginea sa, pentru el fotografia adună în rama sa chipul copilăriei la care el nu a aspirat niciodată pentru că nici nu ar fi avut resurse să și-o imagineze așa: spre deosebire de el, cei doi băieți nu par a fi trecut prin experiențe dramatice, necazul le este întru-totul străin, „Parcă nici nu erau români, fii ai unor români, fiindcă românii, la acea dată, și încă mult timp după aceea, arboraseră alte expresii, împrumutate sau lipite pe față de cineva nevăzut, atotputernic: mulți, scandalos de mulți, mai ales cei de vîrstă mijlocie și bătrînii căpătaseră o culoare pămîntie de parcă se îmbolnăviseră peste noapte; alții erau cumva „gri” oricît de fantezist ar părea epitetul acesta aplicat unor oameni.”(Sin, 2014: 33) „Griul” devine un epitet cu o puternică forță de sugestie și de reprezentare, viața în ceașism, continua oscilație între bine și rău, între a spune lucrurilor pe față sau a le ascunde, teama, înfrigurarea, nenumăratele lipsuri, toate au condus la o existență ștearsă în care acest „gri” e pretutindeni. Tot „gri” îmi pare să fi fost și vâlul pe care comunismul l-a desfăcut și l-a întins peste lumea românească pentru a o „proteja” de inițiative, de acțiuni inedite, de credință, de speranță, de sentimente de coeziune, de tot ceea ce ne face să fim oameni.

Mînat de dorința de a avea acces la visul American, Vicențiu și-a rugat mama în repetate rînduri să-i scrie mătușii Roza să îl înfieze. Nici acum nu știe dacă mama sa a mai făcut vreun demers în acest sens, însă dorința sa de a locui în America pare să se fi împlinit.

Pe măsură ce istoria mătușii Roza, prima din familie care a avut puterea de a pleca în necunoscut, pe o cale nouă, se derulează, cei trei ajung la cimitir unde îl așteaptă pe George Corun. Acesta are surpriza de a-l întîlni pe Mc. Gordon, un fost antrenor, rivalul său din tinerețe care acum este administratorul cimitirelor din Keesport. Dicuția celor doi aduce la suprafață o altă problemă a zilelor noastre, un fapt real de care nu au fost scutiți nici americanul Mc. Gordon, nici cel care se declară „born in U.S.A”-George Corun. Ambii constată că lumea suportă un complex proces de degradare, vechile valori sunt înlocuite de noi cutume, pragmatismul cîștigă din ce în ce mai mult spațiu iar tînăra generație pare a fi dezrădăcinată, lipsa apartenenței la un centru de valori comun, lipsa unui „axis mundi” pare să fie o nouă boală cu implicații extrem de profunde. Mc. Gordon mărturisește că a renunțat la sport deoarece nu-i mai putea înțelege pe cei tineri, trebuia să-i supravegheze „Să nu fumeze în general, dar mai ales „iarbă”, să nu bea alcool, ba chiar să nu facă sex în exces, căci puștiiăștia ajung repede vedete, iar în jurul lor roiesc o grămadă de drăcoalice mereu excitate, gata oricînd s-o ia spre primul tufiș spre prima poeniță întîlnită în cale sau spre prima cameră disponibilă.”(Sin, 2014:61)

După ce găsesc mormîntul soților Opriș, George merge alături de cei trei pe care sîrșește în a-i numi „tineri prieteni”, într-un restaurant unde începe, pe un ton confesiv, o conversație în care discută cu o teribilă voluptate despre nedreptățile pe care țara le-a avut de suferit. Discuția numită de el însuși, „confesiune înainte de moarte”, cuprinde o serie de sfaturi și de observații caracterizate de luciditatea celui care prinvește un fenomen din afară și are totodată capacitatea de a-i înțelege cele mai profunde resorturi deoarece se simte ca fiind din interior. Întotdeauna George s-a simțit român, chiar dacă este „born in U.S.A.”, rădăcinile sale românești nu sunt uitate, dimpotrivă, dorința de a comunica cu ceilalți în graiul românesc, atît de rar exersat în ultima vreme, indică legăturile atît de intime cu originea sa, pe care George, spre deosebire de alții, a dorit să o conserve. În opinia sa, „Răul” e o prezență de necontestat, însă sursele acestuia nu trebuie căutate doar în lumea civilizată a Vestului, ci mai degrabă în noi înșine, „e produs de ai noștri”(Sin, 2014:79)

Imaginea lui George e lăsată în umbră, tonul scriiturii se schimbă, vocea narativă se modifică, părăsește parcă tărîmul ficțiunii pentru a se reorienta asupra realului pur, netransfigurat de artisticitate, pentru ca mai tîrziu ficțiunea să-și recîștige locul în economia romanului. Dezordinea morală, lipsa de principii alături de paleta de nonvalori care sufocă existența zilnică, toate se lasă reflectate în felul în care oamenii își realizează construcțiile.

Casele devin o reprezentare hidoasă a interiorului uman. Critica nu vizează doar omul neșcolit, care are printre scopurile supreme simpla ambiție de a-și depăși vecinul, ci mai degrabă este îndreptată spre cei care ar fi trebuit să devină apărători ai simetriei, ai bunului gust: „Dar domni arhitecți și doamnele arhitecte din România ce păzeau? Le păsa lor de felul cum era urîțit zi de zi chipul României prin ridicarea acestor hardughii sau prin apariția, ca a ciupercilor după ploaie, a monstroaselor *pagode țigănești*?” (Sin, 2014:104) Trecerea de la astfel de pasaje la tărîmul ficțiunii se face brusc, dar nu într-un mod lipsit de coerență. De data aceasta, imaginea Nebunului devine intermediarul celor două tipuri de discurs. Sin introduce în opera sa un reprezentant al marginalului, acel Nebun al satului care datorită poziției sale nu e nevoit să-și asume și să se supună tăvălugului de norme pe care viața zilnică îl aduce cu sine. Nebunul Ionică e un tânăr aflat în grija unchiului Nicu, se pare că în tinerețe a studiat medicina timp de doi ani, după care a căzut pradă unei puternice depresii provocate fie de o dezamăgire în iubire, fie de oarecare legături cu Securitatea. Trecutul său rămîne incert. După ce discută cu lelea Mărioara, cea care se afla într-un conflict puternic cu soțul său, și după ce o sfătuiește pe aceasta, Ionică nebunul își câștigă statutul de bun sfătuitor, ajungînd să fie numit de zecile de oameni „domnul Ionică”, „domnul Pascu” sau chiar „Vindecătorul”. Printre atîția mulțumiți e evident să apară și oameni revoltați de sfaturile primite de la bietul nebun ajuns acum faimos. Întîlnirea cu Nebunul pare să capete note de misticism, pentru unii Ionică e tînărul cu ochi albaștri spălăciți a cărui liniște și privire i-a făcut să creadă că sunt prinși într-o transă, „...am simțit că văd în ochii lui albaștri –spălăciți un fel de abur, așa blînd și de învăluitor, și parcă, deși nu mă mișcasem, parcă am făcut cîțiva pași înspre el, parcă aburul acela mă ademenea.”(Sin, 2014:129)

Nebunul Ionică completează galeria personajelor care se sustrag mersului firesc al vremurilor. Lui i se alătură gazetarul-boschetar, un om căruia nu-i place să cerșească, face asta doar pentru a-și cîștiga traiul zilnic. Este invitat în casa unui domn care îi va oferi posibilitatea însușirii unei noi identități, șansa de a avea un cămin și o pensie, toate în schimbul colaborării la un mare proiect comun. Gazetarul se dovedește a fi spirit lucid, atent la ceea ce se petrece în jurul său și capabil să înțeleagă faptul că odată cu așa numita revoluție, comunismul nu a pierit: „cei cu care construim capitalismul sunt foștii comuniști.”(Sin, 2014:220) e replica adresată companionului canin, semn că relațiile interumane suferă de o degradare nemaiîntîlnită.

Sub noul nume de Vlad, gazetarul va lucra la proiectul ce are ca temă „Neputința individului în fața sistemului”(Sin, 2014:459) Noul Vlad își exprimă opinia cu privire la lumea care trebuie regîndită la vedere, nu pe ascuns, în caz contrar, se va păși păși într-o altă utopie mai cețoasă, mai greu de suportat, asta dacă nu e deja prea tîrziu.

Consider că George, Ionică și Vlad sunt trei personaje cheie create de autorul Sin pentru a ne atrage atenția asupra faptului că „*se nasc și în România oameni care au gîndit lumea, nu doar s-au supus*” (Sin, 2014:2472) Cei trei sunt outsiders, George judecă din exterior-fiind „born in U.S.A.”, Ionică își asumă statutul de nebun, deși lumea pare mai nebună decît el, în timp ce gazetarul se retrage din fața obligațiilor asociale, asumîndu-și condiția de boschetar. Toți trei sunt oamenii unei societăți care i-a împins spre marginea ei, avantajul lor e că de acolo, de la margine, pot privi cu mai multă luciditate și obiectivitate și își permit să spună adevărul. Nu spune nimeni că adevărul spus nu trebuie și pedepsit. Nedreptatea unei societăți nu lasă nimic neatins, merge și pînă la acele margini, drept dovadă, Ionică va fi ucis de nebunul Petru care îl va mutila și îi va scoate un ochi, George este și el ucis într-un pavilion în care este internat și i se scoate același ochi stîng, doar gazetarul are parte de o moarte pe un pat curat, poate datorată faptului că și-a schimbat identitatea, a devenit Vlad, dar companionul său canin, Rex, a fost și el mutilat și lipsit de ochiul stîng. Gestul mutilării capătă astfel valoare de simbol, ce semnifică ochiul stîng de care fiecare a fost lipsit, dar ce simbolizează ochiul drept care încă a rămas?

Romanul *Ispita izbăvirii* e o scriitură complexă, ridică numeroase întrebări, iar tema este pe cât de controversată pe atât de dureroasă, fiind vorba despre lipsa încrederii în oameni, „călărirea omului de către om”(Sin, 2014:147)

BIBLIOGRAPHY

Sin M. (2014): *Ispita izbăvirii*, Ed. Nemira, București.

Ștefănescu A. (2005): *Istoria literaturii române contemporane, 1941-2000*, București, Ed. Mașina de scris